

Körmendy, Adrienne

"Kleine Enzyklopädie "Weltgeschichte",
t. 1-2", red. W. Markow, A. Anderle, E.
Werner, H. Wurche, Leipzig 1981 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 74/3, 581-582

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Kleine Enzyklopädie „Weltgeschichte“ t. I—II, red. W. Markow, A. Anderle, E. Werner, H. Wurche, WEB Bibliografisches Institut, Leipzig 1981, s. 634, 624.

Drugie, poprawione i uzupełnione wydanie encyklopedii historii świata ukazało się w Lipsku w r. 1981. Praca ta należy do modnego dziś nurtu wydawnictw historycznych o charakterze ogólnym (encyklopedie, słowniki, wybory źródeł itp.), kierowanych do sympatyków dziejów ojczystych i powszechnych, ale także do profesjonalnych historyków o wąskiej specjalizacji, którym ma pomóc w orientacji w najnowszych osiągnięciach całej historiografii. Wartość tak pomyślanych prac zależy oczywiście głównie od składu nie tylko komitetu redakcyjnego lecz także zespołu autorów piszących poszczególne hasła.

Prezentowana encyklopedia składa się z 6 części. Część pierwszą stanowi prehistoria ludzkości. Drugą, dzieje poszczególnych państw świata, przedstawione w porządku alfabetycznym. Znalazło się tu także miejsce na omówienie historii państw dziś już nie istniejących, a więc takich, jak Akkad, Asyria, Babilon, Bizancjum, Kartagina, Palestyna, Fenicja, Imperium Rzymskie, Sumer. Dzieje innych państw współcześnie nie istniejących encyklopedia przedstawia w ramach haseł dotyczących krajów, na terenie których państwa takie rozwijały się w przeszłości. Na przykład hasło Peru zawiera także informacje o państwie Inków.

Wszystkie hasła w części drugiej zbudowane są według tego samego klucza: najpierw podają oficjalne nazwy państwa, potem typ ustroju, obszar, liczbę mieszkańców, język lub języki oficjalne itp., dalej następuje zarys rozwoju historycznego od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy ze specjalnym naciskiem na dzieje najnowsze. Historia w rozumieniu autorów encyklopedii to nie tylko dzieje polityczne, lecz także społeczne i gospodarcze. Świadczy o tym dobrze treść poszczególnych haseł. Niektóre hasła zawierają dodatkowo chronologię najważniejszych wydarzeń historycznych, krótkie biogramy wybitnych postaci, prezentują partie i ugrupowania polityczne itp.

Trzecia część encyklopedii to leksykon historyczno-polityczny. Tu autorzy przedstawiają pojęcia, terminy i instytucje swoiste dla dziejów kilku państw lub historii w ogóle. Znaleźć tu można zatem takie hasła, jak: absolutyzm, rewolucja agrarna, anarchizm, Liga Arabska, Wojna stuletnia, Wielkie Odkrycia Geograficzne itp.

Część czwarta to indeksy: osobowy i przedmiotowy. Część piąta ma charakter szczególny. Tutaj autorzy uzupełnili i poprawili materiał, jaki znalazł się wcześniej w pierwszej edycji encyklopedii, ale przede wszystkim dopisali historię ostatnich kilku lat. I to pozwala czytelnikom uświadomić sobie tempo zmian, bo nie zawsze postępu, jakie mają miejsce w niektórych krajach naszego globu. Część ostatnia to mapy. Jest ich bardzo dużo, zajmują aż 64 strony, a do tego dochodzą mapy rozmieszczone w tekście. Encyklopedię ubarwiają i uzupełniają liczne zdjęcia. W sumie zajmują one 96 stron.

Nie pretendując tu w żadnej mierze do prób oceny jakości i wartości prezentowanej encyklopedii historii świata, stwierdzić należy jedno: historycy niemieccy mieli odwagę podjęcia się realizacji takiego dzieła. Jak dalece jest ono

potrzebne i użyteczne dla różnych kręgów czytelniczych, nie musimy się chyba przekonywać. Być może, ukazanie się dwóch edycji *Kleine Enzyklopädie „Weltgeschichte“* zachęci polskich historyków do pójścia śladami niemieckich kolegów.

A. Kö.

Wiesław Kaprowski, *Mapy topograficzne i prace kartograficzne w Afryce*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1982, s. 216.

Jest to praca, która może okazać się niezbędną dla każdego polskiego afrykanisty. Jej celem jest przedstawienie możliwie aktualnego stanu pokrycia topograficznego i prac kartograficznych, zarówno dla całego kontynentu, jak i dla poszczególnych — w sumie sześćdziesięciu — krajów. Tak sformułowany cel narzucił określoną konstrukcję pracy: składa się ona z trzech — wyodrębnionych przez autora — części.

Część ogólna zawiera rozdziały o pracach topograficznych i kartograficznych w okresie kolonialnym, o pracach topograficznych w Afryce po roku 1950 i o pracach kartograficznych w Afryce po roku 1950. Część szczegółowa przedstawia kolejne kraje afrykańskie i w stałym porządku zawiera następujące elementy: A — przegląd historyczny prac topograficznych i kartograficznych; B — mapy urzędowe do 1974 r. topograficzne i topograficzno-przeglądowe; C — ważniejsze mapy tematyczne: przeglądowe i seryjne; D — mapy turystyczne: szczegółowe i przeglądowe; E — atlasy. Z wyjaśnień autora wynika, że brak wzmianki o wydawnictwach w poszczególnych punktach (A—E) nie zawsze świadczy o braku odpowiedniej pozycji, a raczej o braku informacji w Polsce na ten temat.

Podając w porządku alfabetycznym kraje Afryki, autor umieszcza pod nazwą polską i oficjalną każdego kraju datę uzyskania niepodległości oraz informacje o wielkości powierzchni i liczbie mieszkańców — na ogół na podstawie danych urzędowych z połowy lat siedemdziesiątych naszego stulecia.

Kartograficzny i topograficzny obraz Afryki przedstawiony w prezentowanej pracy powstał w oparciu o materiały dostępne w Polsce. W przekonaniu autora materiały te nie są skąpe, lecz wykazują niekiedy znaczne luki, które z czasem dopiero będzie można wypełnić. Sądząc z pracy luki te dotyczą głównie map turystycznych, które dla historyka nie mają podstawowego znaczenia.

Praca ma także ambicje ukazania ogromnego niekiedy wysiłku wielu rządów afrykańskich i instytucji naukowych z całego świata, by sprostać dziełu stworzenia topograficznego i kartograficznego obrazu swego kraju czy nawet całego kontynentu. W wysiłkach tych nie zabrakło również Polaków (por. np. mapę na s. 169).

Ostatnią (trzecią) część pracy stanowią mapy. W dziale „A” czytelnik znajdzie: 1. Afryka. Podział na jednostki polityczne; 2. Stopień poznania Afryki przez Europejczyków; 3. Afryka. Obce prace topograficzne i kartograficzne po 1950 r.; 4. Afryka. Skorowidz Międzynarodowej Mapy Świata 1:1 000 000; 5. Afryka. Skorowidz mapy AMS (Army Map Service — amerykańska służba kartograficzna armii) 1:2 000 000; 6. Afryka. Skorowidz Mapy Świata 1:2 500 000; 7. Afryka. Skorowidz World Aeronautical Chart ICAO (International Civil Aviation Organization) 1:1 000 000. W dziale „B” ukazano 45 skorowidzów map państw afrykańskich, a więc map obrazujących topograficzne i kartograficzne poznanie danego kraju. Historyk, który zapozna się z mapami w pracy Kaprowskiego, nie pozbędzie się zapewne przekonania, że oto więcej dowiedział się o procesie geograficznego odkrywania Afryki, niż gdyby przeczytał na ten temat wiele opasłych tomów.

Pracę uzupełniają: bibliografia, wykaz map topograficznych i topograficzno-przeglądowych w Afryce (według skal), wykaz służb kartograficznych w Afryce oraz objaśnienia skrótów.